

Magyar Lettre Internationale

Sok mindent elárul Európa kulturális térképéről, hol adnak ki Lettre-lapot. Párizs, Róma, Madrid, Berlin, Belgrád, Zágráb, Szentpétervár, Bukarest, Szófia, Szkopje azok a városok, ahol Antonin J. Liem helyi munkatársai segítségével teret kér annak az úgynevezett progresszív értelmiségnek, amely minden tévedés, botlás ellenére, bocsánatos és halálos bűn ellenére ma is úgy véli, neki kell megóvni a világot újabb eltévelyedéseitől.

Karádi Éva

Mihályi Gábor örökébe lépve talán nagyobb súlyt helyez a magyar anyagokra, a Kritika, a Beszélő és más rokon lapok szerzőinek írásaira. Ennek azért van jelentősége, mert így több alkotó, író, költő, esszéista kapcsolódik be az európai kultúra vérkeringésébe, hiszen a Budapesten megjelent anyag Lettre-közkinccs. Kérdés persze, mit ért a világ a mi kis belügyeinkből. Nem is a meglehetősen belterjes beszélgetések, múltidéző diskurzusok érdekesekek a számban, hanem például a Belgák pedig nincsenek című összeállítás, amelyben jó szépirodalmat is olvashatunk. A szépirodalom ugyanis meglehetősen esetlegesen van jelen a lapban. Meghatározó az esszé, a memoár, a tanulmány, a publicisztika. A szerzők mindenekelőtt arra keresnek választ, milyen poggyással érkezünk a XXI. századba, mi volt, ami meghatározta a távozó századot. Minden bizonnyal igaza van Göran Rosenbergnek, aki szerint „az első világháború nem zárta le a XIX. századi Európa évezredes vállalkozását, csak radikalizálta és dehumanizálta azt, ellátta egyre pusztítóbb fegyverekkel, végigvitte néhány logikus és rettenetes konklúzióig: hogy az évszázad fasiszta és kommunista mozgalmi legalább annyira voltak Rousseau és Marx, mint Lenin és Hitler utódai...” Slavoj Žižek Miben tévedett Arendt és Goldhagen? című írásában a két totalitarizmussal birkózva úgy véli, különbséget kell tenni a kommunizmus és a nemzetiszocializmus között. Nos, a gyökerek tekintetében igen alapos vizsgálataot végzett már korábban John Lukacs professzor is, ugyancsak szigorúan bírálva Arendtet, hozzá képest Žižek magyarázata igencsak felületeseknek (jellegzetes posztmodern érvelésnek) látszik: „A sztálinista és fasiszta »totalitarizmus« közötti alapvető különbség egy apró, de tanulságos részletből is látható: amikor a fasiszta »vezér« befejezte nyilvános szónoklatát, a tömeg tapsol, önmagát állítja be a taps címezettjének (egy távoli pontra emeli te-

ketetét, meghajol a publikum előtt és hasonló), míg a sztálinista vezér (mint a párt főtitkára, amikor megtartotta kongresszusi beszámolóját) maga is feláll, és tapsolni kezd.”

Kornis Mihály

úgy véli, hogy nekünk, magyaroknak a Kádár-korszakot is fel kell dolgoznunk e századi örökségünkben. A Kádár-dráma után most közzétette a Kádárné balladáját. A beleérző képesség, a monológ autentikusnak tűnő hangja, az önmagában vett emberi igazság végül felemás érzéseket kelt az olvasóban. Áldozat ez a szerencsétlen Mária, egy jóságos, kicsit primitív asszony, aki kitartásból és áldozatkészségből jelesre vizsgázott. A helyzetek tragikumát, emberi tragikumát melodráává oldja az emlékezés. Ugyancsak felemás érzéseket keltenek Eörsi István hatvanas években született s most közzétett versei. Leginkább azért, mert meglehetősen gyengécskéek. A balliberális értelmiségi összefogást példázza Révész Sándor cikke a Beszélő-évekről, arról a kísérletről, ahogy az egykor szamizdat lap szerzői megpróbálják rekonstruálni a Kádár-korszak szellemi-politikai légkörét. Látszólag tágas a horizont, ám még sincs disszonáns hang.

A Lettre állandó tudósítói közül a római

Sergio Benvenuto

a legelmébb és a legcsúfondárosabb. Most éppen azon ironizál, hogy a biotechnikai manipuláció miként fogja átalakítani a világot. Szerinte az emberiség kihalását nem az atommérnökök fogják előidézni, hanem a biokémikusok. Új és boldog faj van születőben, így szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy „saját szemünkkel láthatjuk a tökéletlen és boldogtalan emberiség utolsó fellángolását” a második évezred végén. Jevgenij Popov Moszkvából küldi helyzetjelentéseit válságról, krachról, csödről, krízisről. Az orosz főváros lakói azzal a különös helyzettel szembesülnek, hogy minden áru kapható az üzletekben, de egyszerűen nincs pénzük. Hosszú-hosszú évtizedekig pénz volt, áru nem. Melyik a jobb? A korábbi Popov-írásokkal ellentétben itt szó sincs cinizmusról, sőt már-már megcsillan a részvét a nyugalomra vágyó orosz lakosságra iránt.

Osztovits Ágnes